

Jászay Tamás

Werkszínház

VIVARIUM STUDIO: A SÁRKÁNYOK MELANKÓLIÁJA

A mit Philippe Quesne rendező és a Vivarium Studio csinál, jellegzetesen az a fajta színház, amire valószínűleg csak kétféleképpen lehet reagálni: vagy oltári blöffnek titulálni az egészet, vagy pedig ájultan líhegni a színházi nyelv megújításáról és hasonlókról. Én most igyekszem a gyér középmezőnyt erősíteni: elismerem, hogy a francia társulat hétköznapiak korántsem nevezhető produkciója olykor megfárad, unalmassá válik, de ehhez máris muszáj hozzátennem, hogy aztán meg hasonló váratlansággal színtiszta költészet születik a színpadi viváriumban.

Mert itt két tényező dönt el és határoz meg majd' mindent: egyrészt a játék speciális tere, másrészt a kisebb csodák egész sorozata, amely az előadás másfél órája alatt mintegy „véletlenül” keletkezik. A Trafó szabályos négyszög alakú színpadát most három oldalról nagyra nőtt fácskák sora veszi körül: sűrűn, de nem tömötten állnak egymás mellett, jól látni mögöttük a szürkés falakat. A padlót fehér, egyenetlen anyag, első blikkre vastag hóréteg borítja (ami persze felcsavarható, bolyhos szőnyeg – fel is tekerik előadás közben, mert hát meg kell keresni a projektorhoz a kárpit alá eldugott konnektort). A színpad közepén öregecske, szintén behavazott, mi több, a hóba ragadt Citroen AX álldogál, a kocsi mögött fehér utánfutó, a kocsiban négy hosszú hajú rocker.

És a problémák ezen a ponton kezdődnek, hiszen a recenzensnek alapvetően mégiscsak azt kellene leírnia, mi történik a színen, főleg azoknál az előadásoknál, melyekre valamilyen módon illik a posztdramatikus színház fogalma. Quesne-ék produkciója ilyen (a suta szövegelések legfeljebb improvizációnak látszanak, s a béna angol kiejtés csak fokozza a hatást), s ebből is adódóan épp arra a kérdésre a legnehezebb válaszolni, mi történik a színen, mit csinálnak a szereplők. Mert akárhogy szépítem, be kell valljam: itt az égvilágon semmi sem történik, és senki nem csinál semmit. A szereplők „csupán” lélegeznek, léteznek, *a semmit csinálják*, ám mindezt varázslatosan teszik.

Ez már önmagában csodá(s)nak hangzik, és tényleg: a Vivarium Studio színészei – ezen a ponton fájdalmasan szíszessenek fel azok, akik szerint amit ők művelnek, minden, csak nem színészet – bámulatos érzékenységet mutatnak a színpadi semmittevés iránt. Az előadás nyitó perceiben például a rokonszenves, mulya rockerek egyre csak ülnek, üldögélnek a kocsiban, chipset rágcálnak, elemes plasztiksárkánnyal játszadoznak, unalmukban zeneszámokat ugratnak a klasszikustól a rockig. Igen, az unalom is rettentő fontos itt, ami valójában nem más, mint a várakozás hosszasan fokozott izgalma. És amiről aztán utólag kide-

rül, hogy tényleg nem volt több színes-szagos unalomnál, hiszen a szép nagy semmire vártunk oly kitaróan.

A békésen unatkozó bandán háziasszonynak öltözött háziasszony üt rajta: a metallicás pólót, nyítt farmert és kék dzsekit viselő, nem éppen modell fellé-

pésű Isabelle tétován, de azért különösebb meglepetést nem tanúsítva megy oda a kocsihoz. Bezörget, majd mintha a világ legtermészetesebb dolga volna, keblére öleli a fiúkat, akikből még kettő előkerül az utánfutóból. (Figyeljük a dramaturgiát – vagy inkább annak hiányát –: mindjárt az előadás negyedénél járunk, s még nem tudni, kik ezek a srácok, honnan jöttek, hová mennek, kicsoda a nő, honnan ismerik, ismerik-e egyáltalán, és így tovább – a bizonytalanság és a titok atmoszférája végig belengi az előadást.) A nő nagy derűtséget keltve nekiáll megbütykölni a lerobbant tragacsot: mélyről előgomolygó füst és fölönnek ítélt alkatrészek sora jelzi kétes kimenetelű szerelői karrierjének állomásait. És hát az is ellenállhatatlanul mulatságos, ahogy a hat pasas némán, zavarodott tiszteletudással állja körbe a nőt, meg amikor a telefonos segítő közli, hogy egy hét múlva jön csak meg a szükséges alkatrész.

Tudjuk, a kényszerű összezártság csodákra képes, és ez itt szó szerint értendő: a nem is olyan hard rockerek előbb óvatosan, majd egyre nagyobb izgalommal vezetik be a nézőt, azaz Isabelle-t saját külön bejáratú csodavilágukba. Az ugyanis, hogy a (színpadon) kívülről érkező asszony minket, nézőket képvisel, hamar világgossá válik – Isabelle gyermeki rácsodálkozása, naiv lelkesedése az otthon is könnyedén összebarkácsolható varázstrükkök iránt megmosolyogtat, ugyanakkor

észrevétlenül bevon, mondhatni, (viselkedési) példát mutat. És hogy miben utaznak loboncos fejű barátaink? Az utánfutóban például láthatatlan embereket tárolnak: hét, színes fényekkel is megvilágítható paróka lóg a plafonról, sőt – gombnyomásra ventilátor kezdi őket fújni (kortárs álművészek elsőrangú paródiája ez). A csomagtartóból egész sor kellék kerül elő: gitártól laptopig, buborékfújó géptől sílécig mindenféle. Isabelle hálás, mi több, ideális közönség, hiszen mindent rögtön kipróbál, és az eleinte szótlan fiúk ezt ki is használják: a színpad különböző pontjairól kedves türelmetlenséggel szólítgatják, s az újdonsült (?) barátnő rögtön szalad is, hogy lássa az újabb meglepetést.

Például a hatalmas, felfújható műanyag zsákokat, melyek mintha lélegeznének, élnének, pedig hát ugyanúgy nem csinálnak semmit – ahogy a szereplők sem. A fehér ballontra vetíteni is lehet, innen tudjuk meg, hogy hamarosan vidámparkot nyitnak a rockerek, és szokatlan prezentációjuk valójában nagyra törő ízelítő a hozzájuk barátsággal közelítő Isabelle számára.

A műanyag tálba plántált szobaszöködkút, a füstköddel összeeresztett buborékfelhő, a ponyvából kialakított hegylánc – csupa olyasmi, aminek ma már egy ötéves gyerek se dőlne be. És mégis: az a rajongó szeretet és őszinte egyszerűség, ahogy mindezt prezentálják és vállalják, jó ideig leköti a furcsa tárgyszínházba belefelvező nézőt. A *sárkányok melankóliája* ugyanis a színház (és aligha tévedünk, ha hozzátesszük: bármilyen műalkotás) születési nehézségeiről, a keletkezés banalitásáról beszél igen érzékletes képekben; arról, hogy a lényegtelennek hitt apróságokból szerencsés csillagálás esetén hogyan születhet gondolat, meg arról, hogy mindez, akár szándéktalanul is, miként képes mégis hatást gyakorolni a nézőre-befogadóra. A kihívást elfogadó néző tehát bepillantást nyer a csodák laboratóriumába, valahogy úgy, mint amikor a werkfilmről megtudjuk, hány órát kell ülni a sminkszobában ahhoz, hogy valakiből végül zombi legyen a filmvászonon.

Azt talán az eddigiek után mondani sem kell, hogy se sárkány, se melankólia nem szerepel az előadásban. Illetve persze hogy szerepel: a zárlat előtt a rockerek óriási, fekete műanyag zsákokat töltenek meg levegővel. A színészek felállítják, és hátulról tartják őket: a hirtelen láthatatlanná vált, mert a zsákok által eltakart színpadon, nyugtalanító félhomályban, halk zeneszóra Isabelle előtt fél tucat több méter magas, koromfekete, lágyan ringatózó, halkán zizegő, amorf lény áll némán. Talán ők lennének a címbe sárkányok, de akármik legyenek is, egy biztos: az egyszerű eszközökből gonddal komponált képből fájdalmas melabú árad.

Köncz Zsuzsa felvétele